

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וירא

אל תביט אחריך!

פשרה של הוראה זו, שכן מה רע בלהביט אחורה? כל עוד זה לא מעכב את המנוסה, מדוע נמנע מהם מלהביט אחורה? הרי אפשר להמשיך לרוץ, גם אם מסובבים את הראש לרגע אחד. מהו הרע שבעצם ההבטה אחורה?

לא זו בלבד שהם הוזהרו לבל יביטו אחריהם, אלא שעונשו של מי שעבר על אזהרה זו היה מוות - "וַתִּבֹּט אֶשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נָצִיב מִלַּח". באותו רגע, הוכתה אשת לוט בגוש של גופרית רותחת שנפל מהשמים, והיא הפכה לנציב מלח. וכך, במשך שנים רבות, כל עוברי האורח שנקלעו לאזור השומם של סדום, היו מצביעים אל עבר עמוד זה כעדות למה שארע במקום. כולם ידעו, על פי המסורת, שגוש מלח זה היה בעברו אשה אשר התאבנה בעודה בורחת מהחורבן שנגזר על עירה. אשה זו הפנתה את ראשה כדי להציץ בפעם האחרונה בעירה הגוועת, ובכך הביאה על עצמה גזר דין - להישאר לעד עם העיר ויושביה.

מה הבעיה?

זהו דבר שלא קל להבין - מדוע פשע זה נחשב חמור עד כדי כך? אמנם אשת לוט עברה על ציווי המפורש של המלאך, אך מדוע מעשה זה של הבטה אחורנית גרר בעקבותיו גזר דין מוות? זו שאלה גדולה, וזה אומר שעלינו לנסות ולהבין מה הפירוש של להביט אחורנית, ומדוע היא רעה גדולה כל כך.

המדרש מספר שאשת לוט התאהבה בסדום. היא אהבה את העיר משום שהיה זה מקום של עושר ונוחות. היתה זו עיר של פאר, עם "אטרקציות" רבות, ומטעם זה בחרו לוט ואשתו לקבוע בה את משכנם. סדום היתה עיר שרק עשירים יכלו להרשות לעצמם להתגורר בה, והיה להם טוב שם - הם הזדהו עם המקום. ולכן, כאשר הגיע הזמן לעזוב - הדבר בהחלט לא היה קל להם.

אמנם לוט עצמו, כאשר פעל לפי הוראותיהם של המלאכים ודאג שלא להסתובב ולהביט לאחור, הוכיח מי הוא באמת, והיכן נתונה דעתו. סוף כל סוף, הוא היה תלמידו של אברהם אבינו, וכאשר היה צורך בכך, כשראה את משפט ה' והבין עד כמה גדולה היא רשעותו של מקום זה, הוא הזדהה לחלוטין עם הגישה הזאת, והחליט להפנות את גבו לסדום - הוא סיים איתם. לוט היה אמיץ דיו כדי להיפרד לגמרי מסדום. הוא למד את הלקח והביט בנחישות אל עתיד חדש, על ידי ניתוק כל קשר עם העיר שסימלה את הרשעות אשר מתעב הקב"ה.

"כָּגֵן הַ"

בפרשתנו אנו לומדים על אירוע מיוחד במינו בתולדותיה של ארץ כנען - מהפכת סדום ועמורה. כיום, האזור השומם ביותר בארץ ישראל נמצא בדרום, במקום בו היו קיימות בעבר הערים הללו. לא נשאר כל זכר מסדום ועריה, אשר היו בעברן ערים שוקקות חיים, בהן התנהלו חיי חברה ומסחר ערים.

מלבד היותה עיר פורחת ומשגשגת, סדום היתה ממוקמת באזור פורה ביותר, והיא היתה מוקפת בשדות מניבים, פרדסים עסיסיים וגינות נוי, אשר קיבלו שפע של מי השקיה מנהר הירדן. אזור זה היה יפה כל כך, עד שהתורה מתארת אותו "כָּגֵן הַ" - כלומר דומה לגן עדן, ובהחלט מדובר היה במשהו יוצא מגדר הרגיל.

חורבן והצלה

אולם, מצב זה לא נמשך. כעונש על כך ש"יָד עָנִי וְאֶבְיוֹן לֹא הִחְזִיקָה" (יחזקאל טז, מט), וכן על עוד עוונות אשר עברו יושביה, גזר הקב"ה חורבן מוחלט על מחוז חמשת הערים של סדום. היה זה מחזה מעורר אימה - "וַיַּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּ" (בראשית יט, כה). "ויהפוך" פירושו שהדבר לא קרה באופן הדרגתי, אלא בפתע פתאום. מבול של אש וגופרית ירד על העיר והפך את כל אשר בה לאפר. גם כיום, אף צמח אינו גדל באזור זה. זהו אזור מדברי, אך לא מדבר של חול אלא של כימיקלים. עד היום הזה, ניתן להוציא מים המלח לא רק מלח אלא גם מינרלים נוספים, שאריות של סדום ההפוכה.

מגן ה', הפך המקום לשממה מוחלטת, עד כדי כך, שגם לאחר שנים רבות, כאשר חפץ היה ירמיהו הנביא להביא דוגמא למקום של חורבן מוחלט, הוא השתמש בסדום כמשל לזה (ירמיהו מט, יח). סדום הפכה לדוגמא נצחית של עיר שרופה וחרבה. כמעט ולא היה דבר מהעיר סדום אשר נמלט מחרון אפו של הקב"ה.

"כמעט" דייקא, שכן לוט, אשר היה קרוב משפחתו של אברהם אבינו, ויתירה מזאת הוא היה תלמידו, קיבל חנינה מאת השי"ת. המלאכים נשלחו להוציא אותם מן המקום ולמלט אותם ההרה, ואכן זה מה שעשו לוט, אשתו, ובנותיו ברגע שיצאו מן העיר - הם החלו לנוס על נפשם.

אזהרה ועונשה

מלבד ההוראה לברוח מן העיר, המלאכים העבירו ללוט עוד הוראה מאת ה', והיא "אַל תִּבִּיט אַחֲרֶיךָ". עלינו להבין את

במקום לומר, "איזו אומה מרושעת! עם של רוצחים נתעבים!" הגרמנים גרועים יותר מהקניבלים באפריקה - הקניבלים לפחות הורגים אנשים כשהם רעבים! במקום לומר, "אנו שמחים להיפטר מהם ואנחנו מפנים את פנינו לעתיד חדש; אנו מביטים קדימה יחד עם כל עם ישראל; נפנה עורף לגויים המרושעים הללו, רוצחי עמנו, ולעולם לא נסתכל אחורה"; במקום זאת, הם לא היו מסוגלים להוציא מלבם את נאמנותם לארץ מולדתם. הם הביטו לאחור!

גירות מושלמת

בספר תהילים (מה, יא) מופיעים הדברים הבאים: "שְׁמְעֵי בַת וְרָאִי וְהִטִּי אֲזִנֶיךָ" - דוד המלך ע"ה מדבר אל גירות צעירה, אשר נטשה את משפחתה ואת בית אביה כדי להצטרף לעם הנבחר. כמובן שהמדובר כאן הוא בגירות אמת, אשר קיבלה עליה עול תורה ומצוות באופן מושלם, ומקפידה על קלה כבחמורה - אחרת היא לא היתה מתקבלת כגירות. ומה אומר לה דוד המלך? "וְשִׁכְחִי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ" לשכוח? לשכוח את מה?! הלא היא כבר עזבה הכל - כיום היא אשה צנועה ויראת שמים, המתפללת שלוש תפילות ביום; מה עוד נדרש ממנה?

אולם התשובה היא: לא! "זה לא מספיק!" אומר דוד המלך, "עליך לשכוח את עמך! ולשכוח גם את משפחתך!" מזהירים אותה, שאם רוצה היא שגירותה תהיה מלאה, אם חפצה היא להיות חלק מהעם הנבחר, עליה להתחזק ולא להביט לאחור, אל עבר המקום אותו עזבה.

כל גר חייב להיפרד מחייו הקודמים ואפילו ממשפחתו! אם הוא אינו עושה זאת, אם הוא ממשיך לשמור על קשר עם משפחתו הביולוגית, הוא אינו גר מלא. אני מבין שהדברים הללו אינם פופולאריים, אולם אצלנו לא מחפשים לומר דברים פופולאריים. טעות גדולה היא כאשר גר ממשיך להביט מעבר לכתפו, אל עבר עברו. ישנם מקרים כאלה, וגרים אלו חושבים שהם גרים מושלמים, אולם טעות בידם - גירותם רחוקה מלהיות מושלמת! אם הוא ממשיך לשמור על קשר מסוים עם משפחתו, זהו פגם בגירותו. עליו להפנות עורף לקרובי משפחתו, גם לאביו ולאמו, ולא להביט לאחור. מעתה, עליו לראות בקב"ה בלבד את אביו. זה לא קל, אבל אף אחד לא אמר שזה אמור להיות קל.

עזוב נא בן אדם!

הדבר נכון גם כלפי בעלי תשובה; אם בעל התשובה נזכר בערגה בחייו הקודמים, זהו פגם אצלו. השלב הראשון של התקרבות לה' - למעשה זהו גם השלב האמצעי וגם האחרון - הוא לנתק קשר עם כל מקורות ההשפעה מעולמם של הגויים. כמובן שהוא צריך גם ללמוד דעת תורה; עליו ללמוד את כל הספרים שילמדו אותו השקפות חדשות ויקנו לו ערכים חדשים. הוא חייב ללמוד ספרים אלו! מסילת ישרים, שערי תשובה, חובות הלבבות - יש כל כך הרבה מה ללמוד! עליו ללכת למקומות שבהם ישמע את המושגים הללו ושאצלם יוכל לרכוש סולם ערכים חדש.

אולם כל הלימוד הזה לא יעזור לאדם להפוך לעבד ה' אמיתי, אם הוא ממשיך להביט אחורה ולאחוז בתרבות הישנה במדה כזו או אחרת. הדבר דומה לאדם שבטעות נתקעה ידו

נאמנה לבעלה ולעירה

אבל אצל אשת לוט - הדברים התנהלו קצת אחרת. ידוע שאשה מחוייבת וקשורה יותר לסביבתה, והיא מתמזגת ביתר קלות עם שכנותיה. ולכן, למרות שבעלה היה מסוגל להיפרד בלבד מסדום - לכל הפחות כאשר המלאכים דחקו אותו לזה - אשת לוט לא יכולה היתה לעשות את הצעד הזה. היא הסתגלה לתרבות של סדום, וכאשר שמעה שכעת הגיע הזמן לעזוב, אי אפשר לומר שהיא שמחה למשמע הבשורה. היה לה טוב בסדום, והיא היתה שמחה להישאר. כמובן שהיא היתה מוכנה לעזוב את העיר, שכן לא היתה לה כל אפשרות אחרת. המלאכים דחקו בה לעזוב, בעלה עמד לעזוב, והיא היתה נאמנה כלפיו והלכה יחד עמו.

אולם היה דבר אחד שהיא היתה חייבת לעשות, וממנו אי אפשר היה לה להתאפק - הצצה אחרונה אל ביתה האהוב. וכך, בעודה עושה את דרכה אל מחוץ לסדום, היא הסתובבה לרגע קט והעיפה מבט קצר מעבר לכתפה. הפסוק אינו מספר לנו זאת, אך יתכן שהיא אפילו הזילה דמעה על העיר האהובה, העיר שבה חיה באושר גדול כל כך, ונהנתה מהחיים במשך שנים רבות.

סימפטום של סימפתיה

עלינו להבין שמבט לאחור הוא סימפטום משמעותי; זהו סימפטום של כמיהה והשתוקקות, והוא מראה היכן באמת נמצא שכלו של האדם. זו הסיבה שהמלאך שבא לחלץ את לוט ומשפחתו הציב זאת כתנאי. הוא לא רק הזהיר אותם לבל יעצרו. כמובן שאם הם היו מפסיקים, אם היו מסתובבים כדי לשקול מחדש את העניין, הם לא היו שורדים. אבל ה' דרש יותר מכך - "אל תביט אחריך!" כל הפגנה של רתיעה מפני הפרידה מסדום, היא סימפטום של ריקבון; זה מראה שהלב עדיין נמצא בסדום. המבט לאחור מורה על סימפתיה - אהדה לסדום, ואשה כזו אינה ראויה בעיני הקב"ה להינצל מאבדון.

אדם שחי חיים הגונים, אך בפנים הוא משתוקק לחיי ההפקר וההוללות של העולם שבחוץ, בזה הוא מזדהה כחבר בעולם הזה, שכן אדם אינו מוגדר על פי האופן שגופו נוהג, אלא שכלו של האדם הוא זה שמגדיר אותו! זהו עיקרון חשוב ביותר - השכל הוא החשוב ביותר! זו הסיבה שנגזר על אשת לוט גורל נורא שכזה; היא נידונה כתושבת סדום, כי שם נמצא שכלה.

דוגמא עצובה לזה היתה אצל חלק מיהודי גרמניה, אשר נאלצו לברוח כאשר היטלר עלה לשלטון. הדבר שבר את לבם, כי הם אהבו את גרמניה; הם הזדהו עם התרבות הגרמנית ועם אורח החיים הגרמני. שמעתי פעם סיפור אמיתי אודות משפחה יהודית מגרמניה אשר הצליחה להימלט בעור שיניה מגרמניה, והגיעה לליטא. המשפחה כולה ישבה בלי ללכת החגא הנוצרי והקשיבה לשירי החגא אשר שודרו מגרמניה ובקעו ממכשיר הרדיו אשר היה ברשותם. עיניהם התמלאו בדמעות של נוסטלגיה, ולבם הוצף ברגשי ערגה וגעגועים לארץ מולדתם. הם הזדהו עם ארצם של מייסריהם ורודפיהם, והעובדה שהם נאלצו לעזוב שברה את לבם.

טובים, אולם במקביל הם רוצים להביט אחורה אל עבר הגויים. הם רוצים להיות יהודים טובים, ובו בזמן להיות גויים.

אופן אחד שבו הדבר מתבטא הוא בצורת הלבוש. ישנם נשים ונערות חרדיות, יראות שמים, אשר לבושן אינו כפי רצון הבורא, ולא כפי שבת ישראל צריכה לנהוג. למען האמת, בעבר, גם נשים נכריות היו מתביישות לנהוג כך.

אמנם, ישנן נסיונות של צניעות אשר ברוך ה' הציבור כבר התגבר עליהם, מלחמות אשר כבר ניצחנו בהם, אולם היצר הרע נקרא זבוב, וכפי שביאר מרן החפץ חיים זיע"א, שטבע הזבוב הוא להטריד את האדם במקום אחד, אך כאשר מגרשים אותו הוא אינו עוזב את האדם, הוא לא מתייאש, אלא הוא מטריד אותו ממקום אחר. הוא ימשיך להגיע מכל זווית אפשרית.

גם לאחר שמנצחים את היצר הרע בתחום מסוים, הוא אינו נח ולא נרגע, אלא מנסה להכשיל אותנו בתחום אחר, ולמרבה הצער ישנן נסיונות אשר איננו מנצחים בהם לעת עתה. במקום לדבוק בדרכי התורה ודיניה, נגררים אחר הרוח השולטת ברחוב, המוכתבת על ידי גויים בפריז...

כל הפרסומות היום - כולם זועקים "פריז!" ופריז היא סדום - אין כל שאלה בנושא! אז מה יעזור לאדם לברוח לפלאטבוש, לייקווד, או בני ברק, אם הוא עדיין מביט אחורה אל עבר פריז. הוא עדיין שם! הוא פריזאי, סדומאי!

איזהו בן העולם הבא?

והתקשורת! אדם הצורך תקשורת של גויים, ספק אם יצליח להתקבל לעולם הבא. כל יהודי שלוקח את האידישקייט שלו ברצינות, חייב לדעת שאין שתי דרכים; הוא חייב להיפטר ממכשיר התופת הזה, להוציא את המכשירים הללו מהבית! אין טעם לשוחח על הנושא. אפשר להתחמק מהנושא, אבל צריך לדעת שזו האמת הפשוטה - מכשירים אלו מחברים את האדם באופן ישיר לכל הרשע הקיים בעולם. כיום, אפילו גויים חכמים אומרים שהמכשיר הזה משחית את הנוער, ואנחנו יודעים שהוא משחית גם את מוחם של המבוגרים.

אתמול התקשר אלי יהודי מודרני המתגורר בשכונת קווינס. בין היתר הוא הזכיר שבכל יום רביעי בלילה הוא מבקר יחד עם רעייתו בקולנוע. אמרתי לו, "אתה עדיין הולך לקולנוע?! לפני ארבעים שנה זה היה סיפור אחר, אבל היום אתה עדיין הולך לקולנוע?!" "הזהרתי אותנו, "אם אתה הולך לקולנוע בימינו, אני יכול לומר לך בוודאות שאין לך חלק לעולם הבא".

הדבר ברור אצלי לחלוטין. בן ישיבה אחד שאל אותי: "מנין לך דבר זה?" התשובה היא, שכן מבואר מדברי המשנה בריש פרק חלק (סנהדרין ז, א), שאומרת, "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא... ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצוניים", ועיי"ש בגמרא (ק, ב) מה הם ספרים החיצוניים. וכתב רבינו עובדיה מברטנורא, "ובכלל זה הקורא בשירים של עגבים ודברי חשק". והנה, אין ספק שסרט שיש בו פריצות, כוחו גדול לאין ערוך מספר שיש בו פריצות, ובוודאי שמי שצורך דברים כאלו הוא בכלל מי שאין לו חלק לעולם הבא. שמה תאמר - סרטים "נקיים" אינם בכלל זה. אף אני אשאל אותך: האם

בשיח קוצני, וכעת השיח אחוז בידי. האיש מתחיל לצעוק ולבקש שיביאו מזור ותרופה לפצעיו, אך אנו נצעק עליו ונאמר: "לפני שאתה מחפש תרופות - עליך לעזוב את השיח!" אם רוצה אתה לקנות השקפת התורה - עליך לעזוב את הקוצים! הוא רוצה לתקן את דרכיו ולהפוך ליהודי טוב יותר, אולם הוא ממשיך לקרוא עיתונים, אשר מהווים מקור חידוש תמידי לכל הרעיונות הכוזבים שמהם - כך הוא טוען - הוא מנסה לברוח. הוא ממשיך לאחוז בקוצים! הוא ממשיך להביט אל עבר המקום ממנו ברח! בין אם מדובר בעיתון של גויים, ובין אם מדובר בעיתון יהודי אשר אינו על פי דעת תורה, כל אחד בדרגתו הוא, אולם "הצד השווה שבהם, שדרכם להזיק ושמירתם עליך" - הם לא יסייעו לו להפוך לבן אדם טוב יותר!

סדום ואמריקה

אולם באמת, הדברים הללו נוגעים לכל יהודי באשר הוא, ולא רק לגרים ובעלי תשובה. כל יהודי ירא שמים אשר חשקה נפשו להשיג איזו הצלחה במשך חייו בעולם הזה, חייב להתנתק מתרבות הגויים, ולעולם לא לסובב את ראשו כדי להביט אחורה, אחרת הוא עדיין מחובר לשפלותם של הגויים. היום, יותר מאי פעם, הרחוב שבחוץ הוא רחוב מושחת. פעם, רחובותיה של ארה"ב היו כשרים.

כן, הרחובות של הגויים. הם לא היו קדושים, אבל הם כן היו כשרים, והיה אפשר ללכת ברחובות. בעבר, אדם שלא היתה לו עבודה שהסתובב סתם כך ברחוב, היה נעצר. השוטר היה צועק עליו, "מה אתה עושה?!" אם הוא לא עשה כלום, זה אומר שהוא מחפש צרות, והוא היה נעצר. כיום, היו עוצרים את השוטר על כך שצעק עליו...

העולם היום מטורף לחלוטין. הרחובות מטונפים! המצב בארה"ב גרוע פי אלף מהמצב בסדום, ולא, אינני מגזים. הדבר הזה מדאיג אותי ביותר, האם הקב"ה ימשיך לשתוק? אני מאוד מודאג! אמריקה הופכת למרושעת כל כך, עד שאיני יודע למה לצפות. אני לא יודע מה עומד לקרות בעתיד. אני חושש שה' לא ימשיך לשתוק, כיצד הוא יכול להמשיך ולשתוק?!

ולכן, האפשרות היחידה שנותרה לנו היא להתנתק מהם! כמה צריך להתנתק? אני יודע שתכף ייגשו אלי וישאלו, "האם אתה מתכוון שאסור לי לעשות כך וכך או שאסור לי לקרוא את זה וזה?" אני לא מתכוון להגיד מה אסור ומה מותר; זה תלוי כמה אתה מוכן לעשות משהו למען עצמך. אולם זאת אומר: ככל שתתנתק - כך תעזור לעצמך. ככל שיהיה לך פחות קשר עם הגויים, כך תרבה טהרה בנפשך.

השלב הראשון

הבה נניח לרגע את הענין של להיות יהודי טוב יותר ולגדול בתורה. הרי יהודי, כאשר הוא קם בבוקר, אינו מברך "שעשני ישראל" אלא "שלא עשני גוי". זהו השלב הראשון - לא להיות גוי! להיות יהודי - זה כבר סיפור אחר, זהו השלב הבא, אולם בראש ובראשונה חייבים להפנות עורף לגויים, ולא להביט אחורה.

ישנם אנשים שרוצים לנסות לעשות את שני הדברים גם יחד. הם רוצים לברוח מסדום - דהיינו הם רוצים להיות יהודים

באותה תקופה, יהודים היו יושבים בבתי הקפה של קובנה או לעמברג וחולמים על ערי הגויים, שבהם שולטים החופש וההפקרות. "כמה נחמד היה להיות כעת בברלין, פריז או לונדון. אה! איזו תרבות יש שם! אילו זמנים טובים הם חווים שם!" אולם החסידים ידעו את האמת: "הכל עורבא פרח!" הם אמרו, "הזמנים הטובים נמצאים בקובנה ובלעמברג!" שם תמצאו את האושר! היודעים אתם כמה מאושרים היו אבותינו אשר לא הביטו אל מעבר לכתפם לעולמם של הגויים? הם חיכו לשבת בציפייה גדולה - זה היה אושר אמיתי! בערב שבת היו כולם מתרחצים ולובשים מחלצות, וכל אנשי העיר צעדו אל עבר בתי הכנסיות כדי לקבל את פני שבת מלכתא, וחזרו משם בפנים קורנות אל בתיהם המלאים בקדושה.

עקרת הבית ממתנה ליד הנרות הבורעים, והמשפחה כולה, גדולים כקטנים, עומדים ליד שולחן השבת הערוך בהדר, ופוצחים בשירת "שלוש עליכם". מכל חלונות העיירה בוקעים ועולים קולות השירה העריבה! האושר גלש מהבתים והציף את רחובות העיר!

יעלזו חסידים

זה נקרא "הזמנים הטובים!" עם ישראל שר יחדיו, באחוזה ובאהבה - סבים, בנים ונכדים; סבתות, אמהות ובנות. האומה כולה חגגה - הם היו בחופשה, כמו שכתב הכוזרי (ג, י) שאומתנו נמצאת בחופשה במשך ששית מחיינו - שבתות וימים טובים מהווים אחד חלקי שש של החיים. היהודי מתחיל את היציאה לפנסיה שלו מיד, ולא כאשר הוא זקן וחולה מכדי להנות ממנה.

אלא שאז הגיע היצר הרע, והחל לשכנע אותנו להציף אל עבר הגויים. "לא טוב לכם כאן" כך הרצה לנו, "איזה חיים אומללים, הכל כאן משעמם ומונוטוני. איה הזמנים הטובים? הביטו אל עבר פריז, שם נמצא האושר. לונדון, ברלין, וניו יורק - שם נהנים מהחיים". אולם כנגדו קמו החסידים והכריזו: "שקר וכזב! אם יש מה להעריץ זה רק בפנים! בחוץ אין מה לראות - הכל רק חלום, חזיון תעתועים!"

"הזמנים הטובים נמצאים כאן!" הם לימדו. "אתם רוצים זמנים טובים? רוצים להנות? אנחנו ניתן לכם זמנים טובים!" החסידים היו מתאספים יחד, שותים "לחיים" ומספרים סיפורי צדיקים, וזה הלהיב אותם ועורר בהם השארה - השראה ממה שיש בפנים, מבלי להביט החוצה. הם ידעו והרגישו שכל דבר מעורר התפעלות, כל דבר אצילי, נמצא כאן. הדבר היחיד מחוץ לכפר הקטן שלהם שענין אותם היה רק האדמו"ר. מספר פעמים בשנה הם היו נוסעים למרחקים כדי לחזות את פני הרב'ה. אלפי חסידים היו נוסעים אל הרב'ה, שם היו יושבים במשך שעות ומקשיבים לדבריו. הם שרו ורקדו בשמחה ובחזרה - ונהנו מכל רגע.

בית מלא שמחה

כל מיני ההנאה והטוב כבר נמצאים אצלנו, והדברים היחידים שייכנסו מבחוץ הם דברים מזיקים; אין שום דבר טוב שאנחנו יכולים להרוויח מהעולם שבחוץ. ולכן עלינו לדאוג לכך שהמושג "שמחה של מצוה" יהיה בולט ביותר בביתנו. עלינו להפוך את הבית למקום של אושר מהמצוות.

בימינו קיים דבר כזה, סרטים נקיים? בשביל למצוא אחד כזה תצטרכו לחפש זמן רב, ועדיין לא תמצאו אחד. אדם הצופה בסרטים פרוצים - כלומר כל סרט - ידע נאמנה שהוא זה שחז"ל מדברים עליו. אין בכך כל חילוקי דעות! אין לו חלק לעולם הבא!

רק אותם יהודים המתרחקים מאומות העולם יכולים להצליח במשימת חייהם. אין שתי דרכים בעניין; אחרת, אתה מביט מעבר לכתף אל אומות העולם. יתכן כי כלפי חוץ האדם ייעשה טוב יותר; הוא יכול לחבוש מגבעת שחורה, ואפילו ללבוש מעיל ארוך ולגדל פאות ארוכות; אשה יכולה לכסות את ראשה כדין ולהתפלל כהלכה; אולם מבפנים - הם ממשיכים לקבל אספקה שוטפת מקו הביוב הנשפך מהרחוב אל תוך מוחם! זה כמו לקחת סיר מטונף ולהכניס לתוכו בשר משובח ובצלים טריים וטובים, ולתבל את התבשיל כראוי. מה תהיה התוצאה? היא לא תהיה טוב. אם רוצים לבשל משהו טוב, מוכרחים שהסיר יהיה נקי. ובכן, השלב הראשון הוא: אל תביט אחריך.

מעטים מול רבים

כעת נוכל להבין את אחת מתכניותיו הבסיסיות של הקב"ה בהיסטוריה של עמנו, ולמעשה לא רק בהיסטוריה שלנו אלא בהיסטוריה של העולם. נאמר בפסוק (דברים ז, ז), "כִּי אֶתֶם הַמְּעַט מִקֵּל הָעַמִּים", וכבר דיברנו על כך בעבר, שכוונת הפסוק אינה שעם ישראל הוא הקטן מבחינה מספרית - באיי הים הדרומי, וכן במקומות נוספים, ישנם עמים שהם קטנים יותר מעם ישראל.

המשמעות של "מעט מכל העמים" היא, שכל האומות יחדיו הם כמו אומה ענקית אחת נגדנו. כאשר שאני אומר "נגד", איני מתכוון שהם מתנגדים אלינו; אולי הם מתנגדים, אבל לא זו הנקודה. המשמעות היא שכולם שונים מאיתנו - אין אף אומה בעולם הדומה אפילו במקצת ליהודים יראי השמים. וזהו המבחן הגדול של "המעט מכל העמים" - לעמוד לבד, אל מול העולם כולו. כאשר אתה שייך למיעוט קטן, אתה עשוי לחשוב שאולי יש מה לראות שם, בצד השני. גם אם אנחנו חרדים, אפשר, מפעם לפעם, להביט מעבר לכתפנו ולראות מה יש שם. זה נסיון אדיר: האם נכנע להמוני הגויים - לאידיאלים, לסגנונות, למגמות שלהם - או שנידבק בנחישות בדרכנו?

אושר אמיתי - אצל מי?

על פי דברים אלו, נוכל להבין כעת עד כמה צריכים אנו להעריך בכל לבנו את הציבור היקר המכונה "חסידים". זוהי עובדה עצובה, שיש יהודים המרגישים התנגדות ואפילו סלידה מסוימת מחסידים. ראו, אני עצמי איני חסיד, ולכן אין בכוונתי לשכנע מאן דהו להפוך לכזה, אולם ישנה נקודה חשובה בנוגע לציבור זה, שעלינו לדעת ולהוקיר. כאשר קמה תנועה זו בעם ישראל, לפני כמאתיים וחמישים שנה, מבין כל הדברים שהם השיגו, אחד המאפיינים החשובים ביותר בתנועתם היתה לימוד זה: הפנו את עורפכם לעולמם של הגויים, ולעולם אל תביטו אחורה!

עדיין מצליח לראות משהו ממצרים?" שאלו איש את רעהו. היו להם שם כל מיני דברים - אולי היו שם מוזיאונים לאמנות, או בניינים יפים בהם יכלו לבקר.

שמה תאמר, "ומה רע בכך? אני יהודי טוב; פשוט זה מעניין. אני נוסע למנהטן לבקר במוזיאון כדי לראות יצירות אמנות יפות, אבל אני עדיין יהודי טוב מאוד". "לא ולא", אומר הקב"ה, "פירושו של דבר הוא, שאתה מביט החוצה אל עבר הגויים, אתה מסתכל אחורנית".

ובכן, כאשר ראה הקב"ה את הנחשלים, את אותם אלו המשתרכים מאחור באיטיות, הוא שלח את עמלק כדי להיפטר מהם. ה' אפשר לעמלק לנתק מאיתנו את הנחשלים; "וַיִּזְנַב בְּךָ" - איננו זקוקים לזנבות כלשהם, ועמלק נשלח כדי לסלקם מאתנו.

אזרחים נאמנים

עם ישראל אינו מעוניין במי שיש לו הסתייגויות כלשהן מדרך התורה. אדם כזה, על אף שהוא הולך אתנו, מכל מקום אם יש בלבו כמה הסתייגויות; אם יש לו הערצה מסוימת לתרבות, לבידור, ולאורח החיים של העולם שבחוץ; אם הוא מביט ללא הרף מעבר לכתפו אל אומות העולם, זהו סימן היכן לבו שייך. "אל תביט אחריך!"

חשוב להדגיש שוב את מה שאני אומר תמיד - אנו חיים בין הגויים, ולפעמים עלינו לבא אתם במגע, למטרות של עסקים, או למטרות אחרות. וכמובן שלעולם איננו נוהגים בגסות או בחוסר נימוס! בשום פנים ואופן לא! אנו נאמנים לאמריקה ונוהגים בנימוס כלפי כל אדם! אנחנו משלמים מס הכנסה ונאמנים לדגל. אין ספק שיהודי צריך להיות נאמן, יהודי חרדי צריך להיות האזרח הנאמן ביותר! עלינו להכיר טובה לאמריקה, שכן היא היתה מדינה טובה עבורנו. היא קלטה אותנו כאשר סבינו וסבתותינו נרדפו ברוסיה ובשאר הארצות. בסייעתא דשמיא, זכינו להגיע לארה"ב ולקבל שוויון זכויות מלא. אין ספק שאנחנו אסירי תודה לאמריקה.

פתאום יבא!

ובכל זאת, יום יבוא ומשיח צדקנו יבא לגאול אותנו מגלותנו. יגיע הזמן שבו נצטרך לעזוב את אמריקה. נסו לדמיין זאת: המשיח הגיע, וכעת אנו מתכוננים, כולנו יחד, לעלות על המטוסים, ולטוס לארץ ישראל על כנפי נשרים. מה יהיה הדבר החשוב ביותר אותו נצטרך לזכור באותה העת, הדבר שגורם לנו להצליח בעבודתנו גם כיום? אל תביט לאחור! גם אם אתה יכול לראות את גורדי השחקים של ניו יורק מהבית שלך בויליאמסבורג - שכח מזה! הסתכל אך ורק קדימה לעתיד הגדול המחכה לך.

אם חפץ אתה להיות איש נצחי, שיהיה חלקך מאותם אלו החוסים תחת כנפיו של הקב"ה, עליך לצעוד קדימה עם עם

ישנן הזדמנויות כה רבות שאפשר להופכם לאירועים של שמחה, ועלינו לנצל את כולן. לדוגמה, צריך לחגוג את חמישה עשר בשבט. כמובן ששבת הוא יום של שמחה, וגם כל יום טוב צריך להפוך לאירוע משמח. אם הדבר מתאפשר - סעודת מלווה מלכה היא הזדמנות מצוינת למלא את ביתך בשמחה של מצוה. ביתו של ה' הוא מקום של אושר וסיפוק, ומי שמחפש אותו במקומות אחרים, פירוש הדבר שהוא מעולם לא למד את הלכה מסיפורה של אשת לוט; הוא לא ניצל את העדות המתמשכת, האזהרה הנצחית החקוקה על אותו עמוד סלעי שניצב במשך מאות שנים במישור השומם שמחוץ לסדום.

הנחשלים אחריך

זהו אחד הלקחים הגדולים של הפיכת סדום; היהודי לא רק נכנס לביתו הקטן, אלא הוא מפנה את גבו אל עבר השפעתם של אומות העולם, והוא אף פעם אינו מביט אחורה. לא נוכל לחיות חיים יהודים עשירים אלא אם כן אנו נמצאים בתוך בתינו, בתוך המחוזות היהודיים שלנו, ולא מסתכלים החוצה - איננו משתוקקים ושואפים כלל למנהגי הגויים! כל צורה אחרת של חיים - פירושה סכנה. "אל תביט אחריך" - כי אלה שמביטים אחורה, לבסוף הולכים לאיבוד.

מיד לאחר שעם ישראל יצאו ממצרים, הגיע עמלק - "וַיִּזְנַב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ" (דברים כה, יח). זו הייתה אכזבה איומה! הלא ממש עכשיו הציל השי"ת את עם ישראל מידי האימפריה המצרית האדירה, והוא עשה זאת בצורה כל כך גלויה ועצומה! והנה מגיע עם קטן ובזוי ותוקף אותנו, והקב"ה אינו מתערב כדי להצילנו מידם?! על מה ולמה?

מי הם אותם "נחשלים", בהם הצליחו העמלקים לקטול? עלינו לעמוד על פירושה של מילה זו. התורה אינה קוראת להם "נחשלים" שפירושו אנשים חלשים, אלא "נחשלים", שפירושו "אנשים אשר גרמו לעצמם להיות איטיים". כשעם ישראל יצא ממצרים, האומה יצאה בצעדים מהירים, שמחים בכך שענני הכבוד מובילים אותם. הם הולכים לקראת הייעוד שלהם, לקראת המפגש עם השי"ת. לצעוד קדימה! הלאה לסיני!

אולם גם כאשר צועדים קדימה יחד עם כל עם ישראל, תמיד ישנו נסיון: האם נצעד עם הראש קדימה, או שמא נעייף מבט אחורה, אל עבר מצרים?

תרבות מצרית

חלקם אכן הביטו אחורה למצרים. היו כמה נחשלים שהאטו את קצב התקדמותם בכך שהסתכלו אחורה. הם אמנם צעדו יחד עם אחיהם בית ישראל, אולם הם לא התאפקו, והביטו אחורנית. הם התקדמו לקראת קבלת התורה, אך בלבם פנימה עדיין היתה קיימת הערצה מסוימת למצרים. הייתה להם אהדה מסוימת לתרבות ממנה ברחו. היו דברים מעניינים לעשות במצרים, דברים לראות, והם דיברו על זה. "האם אתה

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

וכאן שואלים, היתכן לבקש שיבטל ה' רצונו, הלא בשלחו החולי ודאי היה לטובת המוכה, והאיך יבקש שישנה ה' רצונו מפני רצון המבקש?

התשובה היא, כי בתפילתו החולה ממלא רצון ה'. כי תכלית החולי היא להביא המדוכה להכרת ה', ועל ידי התפילה מגיעים להכרת ה' ושוב אין צורך וסיבה לחולי.

אולם, אם מיד כשתוסר המחלה יסיר מחשבותיו מה', הריהו מראה בעליל כי טוב בעדו המכה מהרפואה, ולכן, אם לאחר שנתרפא, או טוב יותר אם אפילו קודם שנחלה, הריהו מכיר טוב לה', ומודה לה' על עזרתו תמיד, בזה הרי היא ממלא רצון ה', ומראה כי על ידי בריאותו הובא לזכירת ה'. ועל ידי קניית מחשבה זו, זוכה לא רק לרפואה אלא גם להינצל שלא יבוא לידי שום חולי. וזוהי הישועה [התענינות והתחברות] האמיתית.

כי תהלתנו אתה - כי כל תהלתנו שאנו מתהללים [השבח בהתרגשות] אינה אלא כך ולא בשום אמצעים ורפואות ורופאים, כי המסיר בטחונו מה' ומתהלל בתועלת הסיבות אזי מסיר הקדוש ברוך הוא ישעו ממנו ומניחו ביד הסיבות, ולכן מדגישים אתה, רק אתה הוא תהלתנו. תהלה זו צריכה להיות גם אחר שנתרפא, וגם קודם שנחלה, כי על ידי אותה התהלה, כשמכירים כי בריאותנו תלויה רק בה', על אף כל השתדלותנו ושמירתנו, זוכה לישועתו.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מהי דעת הרב על חתונות שנמשכות עד שעה מאוחרת בלילה?

תשובה:

מדוע חתונות צריכות להימשך זמן רב כל כך?! האם אתה אכן מוכרח להרוס למאות אנשים את בריאותם רק משום שאתה רוצה לעשות חתונה?! אנשים צריכים ללכת הביתה מוקדם - זה פשע לגרום למאתיים איש להיות ערים עד מאוחר בלילה! בגללך - מחר, מאתיים אנשים יסתובבו במשך היום כאשר הם נראים כמו רוחות רפאים. הדבר גורם ללב ולכליות מאמץ-יתר, זה פשוט יותר מדי!

האמת היא, שזה יותר מדי לצפות אפילו מחבר טוב. אפילו חבר טוב צריך להתגנב החוצה! אל תיגש אל בעל השמחה לבקש סליחה על כך שאתה צריך לצאת מוקדם, כי הוא יתחיל לשכנע אותך. התגנב החוצה ושכח מזה. הוא יכעס? הגוף שלך גם כן יכעס עליך אם תישאר, וחשוב יותר שתישאר חבר של הגוף שלך.

ישראל מבלי להביט לאחור; לוותר על הרגשות המחברים אותך לאומות העולם. כל יהודי שמשתוקק לעתיד הגדול והמפואר המצפה לעמנו, מקפיד להזדהות, ככל הניתן, רק עם כלל ישראל. בכך הוא יגאל, יחד עם כל עם ישראל, בגאולה האחרונה, הגדולה והעצומה, אשר תבא במהרה בימינו!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

דקה אחת ביום, תוך כדי הליכה

אם אנחנו רוצים באמת להיות יהודים טובים, עלינו לוודא שאיננו מציצים כל הזמן אל העולם שבחוץ.

הבה וניקח דקה בכל יום, בזמן שאנחנו הולכים ברחוב, שבו נבחן את נטיותינו. האם אני יכול לזהות כמה עניינים בחיי העולמים להיחשב "הבטה אחורה אל סדום"? עד כמה אני מחובר לתקשורת, לתרבות, ולרוח של הגויים? כמה אני מציץ מעבר לכתף אל החדשות והפוליטיקה? בלי נדר, אנסה לבחור נקודה אחת בכל יום שבה אוכל להשתפר. אקבל החלטה מודעת להפסיק להביט אחורה על עולמם של הגויים, ולהתמקד פנימה אל היופי של עבודת ה'.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

אמרו ז"ל (שבת לד, א) לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטור, ועוד אמרו (סנהדרין מד, ב) לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. הקדוש ברוך הוא שומע תפלת המדוכא, אף כשלא דרשו אל ה' קודם ביאת צרתו, אבל כמה גדולה יותר עבורו היא הזכות כשהוא עומד כאדם בריא ומתפלל משום שזכירת ה' על לבו בלי מזכירים.

רפאנו ה' ונרפא - רק ברפואתך נרפא ולא בלעדי רפואתך. אף שעלינו להשתדל, וניתנה רשות לרופא לרפא (ברכות ס, א), הרי הרפואה בגזרת ה' היא, כמו שנאמר, ישלח דברו וירפאם (תהלים קז, כ).

הושיענו ונושעה - רק בישועתך נושע. הקדים רפואת המכה, ואחר כך מתפלל על סילוק הסיבות [הגשמיות והגופניות, כגון: אויבים, חיידקים ומזג אויר, רגזנות ושאר הרגשים, כבדות המאכלים, חולי אבר] שגרמו למכה, כי אלה יגרמו מכה חדשה אם לא תסלקנה, ולזאת תקרא ישועה.

הדרך לזכות לזה הוא על ידי שאינו מסיח מדעתו כי בריאותו כולה ביד ה', גם לאחר שנתרפא, ואף קודם שיחלה עליו להיזכר תמיד בחסד ה', ובזה נושע מה', כי הוא עמו. זוהי כל סיבת החולי ודרך רפואתו, להיזכר בה'.